

FERTŐ KULTÚRTÁJ TANÖSVÉNY

Bevezető

A Nemzeti Tehetség Ösztöndíj keretében jöhettek létre 2022-2023 folyamán ezek a speciális tanösvények, amelyek világörökségi helyszínekhez kapcsolódnak. Nem kizárólag a helyszíneken érhetőek el, hanem bárhol ingyenesen pdf formátumban letölthetőek a honlapról, amely remek tanári segédanyag lehet egy-egy tanulmányi kirándulás során. Az általános ismereteket inkább a tanösvény bevezetői tartalmazzák, az egyes állomásokhoz kapcsolódó érdekességeket úgy igyekeztem összeállítani, hogy azok javarészt egy 21. századi diák érdeklődését is felkelthessék, e tekintetben idegenvezetőként, múzeumpedagógusként, szerzett tapasztalataimra alapoztam.

Világörökségi helyszínenként változó, hogy a tanösvények állomásaihoz kapcsolódó helyszínek mennyire kötöttek és hogy a világörökségi helyszín mennyiben része a ténylegesen bejárható adott útvonalnak vagy állomásnak, de tematikailag minden esetben ehhez kötődnek. A Fertő kultúrtáj tanösvény érdekessége, hogy egymástól távolos, a kultúrtáj részeit képező helyszínekhez köthetőek. Az úticéltól függően javasoljuk, hogy az első három és az utolsó két állomás akár egybe is vonható, ha a Fertő tó partjára mennek, akkor lehet beszélni a víz tematika miatt Balfról, az egyik kastélynál a másiktól.

A Fertő kultúrtájhoz tartozó kalandjátékot *A Liszt Ferenc kesztyűje* címen töltheti le, amelyet 4-5 fős csapatokban Fontos: Javasolom, hogy 4-5 fős csoportokban oldják meg a diákok a feladatokat. A kalandjáték Sopron főterét és annak környékét érinti. A város ugyan nem a Világörökség része, de mindenképpen érdemes érinteni a programsorozat során. A játékidő körülbelül 45-60 perc. A MEGOLDÁS: TESTVÉRE

A tanösvények bevezetője két részből áll. Jelen oldalból, ami egy gyakorlati útmutató, és minimálisan eltérő információkat tartalmaz, mint például azt, hogy mi az adott tanösvényhez tartozó kalandjáték címe. Emellett a bevezető része egy tartalmi, általános összefoglaló ismertető a Világörökségi Helyszínhez kötődően. Ennek az utolsó információegysége a piros színű sávban mindig korábbi, ma is működő, más tanösvényekhez kapcsolódó rövid ajánló olvasható.

Amennyiben használja a tanösvények anyagához kapcsolódó Fertő kultúrtáj kvíz-t, figyeljen arra, hogy mindenképp ossza meg a tanösvények anyagában kiemelt információkat, hiszen ezekre kérdeznek rá a feladatok. Amíg a kalandjáték további ismeretek szerzésére, a környezet felfedezésére, a látható és olvasható információk játékos értelmezésére szolgál és csak részben esik egybe a tanösvény anyagával, addig a kvíz a tanösvényen elhangzott információkra épít, azokat kérdezi vissza.

Az egyes állomásokhoz, tartozó, sötétkék háttérrel, kérdőjellel ellátott részben feltett, kifejtős/kreatív/böngészős kérdések találhatóak. Amennyiben a program részévé teszi, akkor a kérdéseket akár az egész osztálynak is felteheti, de lehet kiscsoportos vagy egyéni feladat is, amelyet akár helyben, akár a kirándulást követő tanórán beszélnek meg. Online kutatómunka engedélyezett. Nem tartozik hozzá feladatlap.

Az egyes állomásokhoz tartozó piros részek olyan játékos feladatokat tartalmaznak, amelyeknél a diákoknak meg kell tippelniük a választ - ami jellemzően egy szám - segítség nélkül. Amennyiben a program részévé teszi, akkor a kérdéseket akár az egész osztálynak is felteheti, de lehet kiscsoportos vagy egyéni feladat is. Egyes kérdések miatt kizárólag helyben oldható meg. A feladat típusához nem tartozik külön feladatlap.

FERTŐ KULTÚRTÁJ TANÖSVÉNY

Bevezető

A világörökség magva a húszezer éves, titokzatos és sós Fertő tó, a maga nádas, mocsaras, lápos világával. Mivel a tó háromnegyed része Ausztria, egynegyed része Magyarországterületén fekszik, a közös természetvédelmi együttműködés régi múltra tekint vissza, a világörökségi listára való felkerülés mindkét ország érdeke volt, együtt is pályáztak, így lett 2001-ben a Fertő táj, hivatalos nevén: Fertő-Neusiedlersee kultúrtáj. A kultúrtáj a földrajzi környezet és az emberi tevékenység együttesének eredményeként – egy egyedi kulturális tájegység.

A közeli két nagyváros, ha úgy tetszik „főváros”, sem a műemlékekben kiemelkedően gazdag **Sopron**, sem pedig az egykori Esterházy-hercegség központja, a **burgenlandi Eisenstadt** (Kismarton) **szigorúan nem világörökségi** helyszín. Elhelyezkedésük, az épített örökség, a kultúra szempontjából persze szerves részei a Fertő tájnak. A Sopronnal 1985 óta egységet képező, már nem önálló településként számon tartott Balf azonban **a világörökség részét képezi**, ahogy a történelmi Magyarország **egykor legkisebb szabad királyi városa, a tó burgenlandi oldalán fekvő Ruszt** (Rust) épített öröksége, műemlékvédelem alatt álló városmagja is.

A Fertő Európa nemzetközi jelentőségű vadvize, a kontinens legnagyobb sós tava, egyben a legnyugatibb eurázsiai sztyeppe tó, 1979 óta bioszféra rezervátum és több természeti értéket védő besorolás alá esik. Számos ritka, csak itt élő növény és kétszáznál is több fészkelő, vonuló madárfaj állandó vagy ideiglenes otthona. Különlegessége abban áll, hogy ezen a viszonylag kis területen, a flóra és a fauna páratlan sokfélesége található meg, miközben egymástól éghajlatában és élővilágában jelentősen eltérő tájegységek kapcsolódnak egymásba: a puszta, **egy 20 ezer éves sztyepp** és az Alpok nyúlványai találkoznak itt.

Fertőtáj kiemelkedő értékei a következők

- Eurázsia legnyugatibb sztyeppjét magában foglaló terület
- Állat- és növényföldrajzi határok találkozási helye
- Kiemelkedő gazdagságú növény- és állatvilággal rendelkező, ember uralta táj, génbank
- Ember és bioszféra rezervátum harmonikus együttese
- Változatos etnikai összetételű lakosság által létrehozott kultúrtáj
- Nemzeti határokon átívelő évszázados társadalmi-gazdasági, kulturális egység

- Földhasználati formák több évszázados folytonossága
- Egymást követő civilizációk gazdag régészeti öröksége
- Geológiai, bányászati és esztétikai különlegességek
- A földhasználathoz kapcsolódó gazdag településépítészeti hagyományok
- Gazdag és értékes műemlékállomány
- Különösen értékes néprajzi örökség

Az **első ember i.e. 6. évezredben bukkant fel**, régészek legalábbis eddig tudták visszakövetni a térség történetét. Egymást követték a civilizációk: a későbbi lakók a kelták, majd a rómaiak voltak. A városok és falvak hálózatának alapja pedig a 12-13. században alakult ki és azóta is őrzi ezt a településképet. A magyar oldalon a kultúrtáj része a Fertő-Hanság Nemzeti Park Fertő-táji területe, Fertőrákos, a Páneurópai Piknik emlékhelyhez vezető útig. A nagycenki Széchenyi-kastély és környezete, a fertődi Esterházy-kastély vései környezete, Sarród, Fertőboz, Fertőszéplak, Hegykő, Fertőhomok, Hidegség és Balf települések.

Fertőrákosi Kőfejtő felszíni túrája a Sziklai benge tanösvényen halad, amelyet a sziklai benge (*Rhamnus saxatilis*) növényről neveztek el. Hazánkban a növény ilyen nagy telepekben leginkább a kőfejtő területén fordul elő. A kalandos panorámafolyosó útvonalán úgy érezhetjük magunkat, mintha egy lombkoronasétányon sétálnánk, csak ezt az utat még a tériszonyosok is kedvelni fogják. A túra lehetőséget ad a Páneurópai Piknik, a sopronkőhidai börtön történetének, a Fertő tó és Fertő-Hanság Nemzeti Park értékeinek megismerésére, emellett olyan panorámával ajándékoz meg, amire biztosan nem számítottunk a kőfejtő bejáratánál.

FERTŐ KULTÚRTÁJ TANÖSVÉNY

1. állomás

FERTŐ TÓ

Mai ismereteink szerint a tó kialakulása a jégkorszakban, a terület törésvonalak mentén történt süllyedésével. A tó vízszintjét a lehulló csapadék és párolgás befolyásolja leginkább, a tóba torkolló vízfolyások kevésbé. Átlagos vízszintje 120-150 cm között van.

A tó keletkezésével kapcsolatban 1777-ből a nagyboldogasszonyi ferences kolostorban (ma: Frauenkirchen, Ausztia) fennmaradt egy forrás, amely a tó keletkezését az 1300. évre teszi, amikor a kialakuló tó 6 falvat is elöntött. A tó keletkezésének időpontjával kapcsolatban a forrás nem mérvadó, de fontos bizonyíték a tó természetes vízszint ingadozására. Érdekes, hogy a latin nyelvű forrásban az elöntött falvaknak magyar neve van: Feketető, Jakabfalva, Sár völgye, Jókút, Kendervölgye és Fertő.

A forrásban felbukkan a tó magyar neve is, ami mocsaras, sáros helyet jelent, és feltételezhetően az avar korból származik.

'Legenda a német elnevezéshez: Ahol ma a Fertő tó található, ott régmúlt időkben egy mély völgy volt. A völgyben sok szép lány élt, ezért a völgyet sem hívták másképp: Leányvölgy. Ebben a völgyben vadászott szívesen Fraknó ura. Egyszer azonban dél körül sötétség borult a tájra és heves vihar tört ki. A várúrnak sikerült egy kunyhóban, ahol egy özvegyasszony lakott a lányával, menedéket találnia. A várúrnak megtetszett a derék és szerény lány. Ettől kezdve mindig meglátogatta, ha a környéken vadászott. A várúrnak azonban volt egy gonosz felesége, aki nem nézte jó szemmel, hogy férje a szegény özvegyet és lányát látogatta. Elfogatta a lányt és kijelentette: boszorkány. A szegény lányt halálra ítélték és a közeli tóba dobták. Ekkor a tó vize emelkedni kezdett, nőtt, nőtt és rövid időn belül elárasztotta a határt, az erdőket és a falvakat körös-körül. A szívtelen várúrnő is a habokban lelte halálát. Csak néhány embernek sikerült a hegyekbe menekülni. A menekültek később visszatértek a hegyekből és letelepedtek a tó partján. Ők alapították Nezsidert.'

A Fertő tavat mindig egyfajta titokzatosság lengte körül. Természetesen vízszint ingadozásának köszönhetően előfordult, hogy falvakat árasztott el, de teljesen ki is száradt. A vízszint ingadozására 7 éves, a tó kiszáradására 120 éves periódusokat figyeltek meg a helyiek. Létrejöttének idejére is számos elmélet született. Volt, aki ősi Duna ágaként vélte. A **Fertő tó és a Duna kapcsolatát egy legenda is megemlíti:**

"Jó hétszáz évvel ezelőtt, Lajos királyunk idejében, amikor az országunk partjait még három tenger mosta, egy fiatal fiú, Seifried György névre hallgatott, befejezte bécsi diákéveit. Szegény volt istenadta...mégis szert tett kutyabőrös diplomára, mellyel meg akarta keresni kenyerét, még pedig a Fertő partján lévő Ruszton, merthogy az volt a szülőföldje. ... Ami kis lim-lomja, mesterségéhez való szerszáma volt mind haza küldötte, a többi útravalót pedig becsomagolta bőrtáskájába. Idekerült a kutyabőrös diploma is...Mikor ez megtörtént, nyakába vette tarisznyát, és felült az egyik hajóra, ami lefele vitte a Dunán....A hajó ott veszett az örvényben...György tehát megmenekült, de a tarisznya, meg a benne levő diploma bizony odaveszett....Nagy bűjában került az embereket és egyedül sétálgatott a Fertő partján, melynek vizei Rusztnál még mostanáig is egész a város faláig érnek. ...Egyszerre csak valami feketeségen akad meg a szeme...Egy kis száraz ággal hamarosan kihúzza a partra...kinyitja lassan óvatosan, hát beillenék bizony csodának is, benne van a diploma. ...Nosza szalad most a tarisznyával, az írással az édes anyjához, a bíróhoz, a plébánoshoz, az urasági tisztartóhoz. ..De kiolvasták azt is, ami nem volt benne, hogy a Fertőt a Dunával földalatti csatorna köti össze, s a Duna táplálja az ő tavukat oly bőségesen vízzel és halakkal."

Napjainkra bebizonyosodott, hogy a legendának van némi valóság alapja, ugyanis a Duna vize az Ős-Duna hordalékrétegén keresztül rétegvízként napjainkban is eljut a Fertő tóba.

A Fertő-tó szerves része volt a Hanság, mint a tó ingoványos, zsámbékos, kis tavakkal tagolt lápvidéke. Mivel a Rábcán keresztül a terület összeköttetésben volt a Duna vízrendszerével is, ezért a dunai magas víz idején az árvíz a Hanságot is elöntötte.

Tippeld meg, hogy kb hány éves a Fertő-tó! 20 000

Miért sós a Fertő-tó?

FERTŐ KULTÚRTÁJ TANÖSVÉNY

2. állomás FLÓRA ÉS FAUNA

Fertő–Hanság Nemzeti Park számos természeti attrakciójával tökéletes kirándulóhely. Érdekes korán indulni, hiszen a reggeli fényben fürdő nádasok pazar látványt nyújtanak a Fertő zezugos csatornáin. Védett parkok, botanikus kertek, lápok, szikések, kunhalmok és földvárak váltják egymást ezen a sokszínű vidéken. A rejtőzködőbb vízi madarak és emlősök megfigyelésére hajnali madárlesre indulhatunk kenuval, de akár elektromos meghajtású szolárhajó fedélzetéről is kémlelhetjük a tájat és az élővilágot.

A Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság központja

a **Kócsagvár**, mely a helyi madárvilág egyik jellegzetes képviselőjéről, a nagy kócsagról kapta a nevét. Az organikus építészeti stílusjegyeket magán viselő központ hazánk egyik legnagyobb nádfedelees épülete. Folytassuk túránkat a Lászlómajorban, az Esterházyak egykori gazdasági központjában. A mintegy 150 éve kialakított majorság 2012 nyara óta megújult funkciókkal, az itteni tájegységekre jellemző, régi magyar mesterségeket ismertető interaktív kiállítással várja az ide látogatókat.

'**Sarród** mellett, az **Esterházyak** egykori birtokán interaktív módon mutatják be a régi magyar mesterségeket, a karámsoron pedig szürkemarhával, házi bivallyal és mangalicával ismerkedhet a család – de gyerekeknek jó móka az élményösvény természetismereti játékaiban is végigmenni.

Az egykori falusi életet bemutató **látványgazdaság fő** attrakcióját a **régi magyar háziállatfajták** jelentik. Több őshonos állatfaj 300-nál több példánya tekinthető meg méltó és biztonságos körülmények között, úgymint a magyar szürke marha, a házi bivaly, a racka juh, a cikta juh, a tejelő cigája, a mangalica és a magyar baromfi fajták jeles képviselői.

A turisztikai attrakcióvá kialakított patinás épületegyüttesben a Fertő-táj és a Hanság természetvédelemét és gazdálkodástörténetét ismertető kiállítás, az állattartáshoz kötődő mesterségek emlékeit bemutató kiállítás és egy játszótér áll az érdeklődők rendelkezésére.

A Fertő vidék talajának és vizének sótartalma egy másik olyan elem, amelyik hozzájárul a Fertő tó és a környező tájegység biológiai sokféleségéhez.

A sósvízi élőhelyeket ugyanis egész Európában a tenger közelében lehet megtalálni, ugyanakkor kontinentális sósvizek csak Európa keleti részére és a Kárpát-medencére jellemzőek.

A Fertő vidék legsajátságosabb tulajdonsága mindazonáltal a náddal borított nagy felszín, a hozzávetőlegesen 80 sósvízü halastó, és a dombvidéki szőlők, ugyanis a területet hosszú időre visszatekintő bortermelési hagyományok jellemzik.

A tó 315 négyzetkilométeres területének 56 százalékát nádas borítja. A 75 négyzetkilométernyi magyar tórészen a nádasok aránya ennél is nagyobb, 84 százalék.

A Fertő tó másik megkülönböztető jellegzetessége a sekélyessége, amelyhez hozzájárul többi között az, hogy a víz hőmérséklet viszonylag gyorsan követi a levegő hőmérsékletét, így a víz hőmérséklet nyáron akár 30 fokra is felmehet.

A Fertő tó környéke az egyik legjelentősebb vízimadár-megállóhely Közép-Európában. A vonulás során az északon költő madarak csapatai itt pihennek meg, mielőtt felkészülnek a hosszabb útra. Gólyák és fecskék bukkannak fel a levegőben, a vízimadarak közül a bíbiccel és a vadrécével találkozunk. Láthatunk nagy sebességgel repülő kisméretű csörgőrécét is, amely itt ritkaságnak számít. Nem véletlen, hogy messze földről jönnek erre a környékre az ökoturizmus hívei.

A Fertő tó mentén az ismert fajok, a kecskebékák, a leveli- és a mocsári békák mellett a ritkább fajok képviselői, köztük a pettyes- és a tarajos göték, valamint a barnavarangyok is megtalálhatók. A békák késő ősszel csapatokban indulnak telelőhelyükre, a Hidegség és Fertőboz közötti dombvidékre. Beássák magukat az erdei avarba és kora tavasszal onnan igyekeznek a pázás és a szaporodás helyére, a Fertő-tóhoz, amely a tél beálltaig élőhelyükül is szolgál.

Tippeld meg, hogy hány őshonos állatfaj látható a Sarródon a látványgazdaságban? 15

Milyen épületek működtek még a várban börtönként és milyen híres rabokat őriztek?

FERTŐ KULTÚRTÁJ TANÖSVÉNY

3. állomás FÜRDŐK - GYÓGYVÍZEK

Hegykő a Fertő partja mellett fekszik. A település lakosai a 15-16. században halászattal foglalkoztak, később a földművelés került előtérbe. Az 1900-as évek végéig a zöldségtermesztés volt a jellemző, napjainkban gyógyvizes termálfürdőjéről híres a falu. Hegykő idegenforgalmi vonzerejét a szép környezet, a nyugodt vidék, a tiszta levegő és a kedvező földrajzi elhelyezkedés biztosítja.

A Hegykői Termálfürdő festői természetben fekszik. A föld mélyéből feltörő 56 fokos termálvíz 2004-ben gyógyvízzé minősítették. Ez azt jelenti, hogy olyan kémiai összetétele van, amelynek gyógyító hatása tudományosan bizonyított. A termálvíz idült mozgásszervi betegségek gyógyítására alkalmas, valamint rehabilitációs kúraként használják gyógyult csonttörések, ficamok és izomhúzódások kezelésére. A fürdő területén 5 kültéri és 2 beltéri medencét alakítottak ki. A termálfürdő és a hozzá kapcsolódó kemping egész évben nyitva tart. **A Szent Kő emlékmű a Hősök Kertjében látható. A település határában álló eredeti pogány áldozati követ a legenda szerint a keresztények a templomuk építésekor annak oldalába falazták, hogy a kő mágikus ereje védje meg Isten házáat.**

'A Fertő tavat környező települések között az osztrák oldalon számtalan fürdőzési lehetőség közül választhatunk. A Fertő tónál 11 kiépített strand és 11 uszoda vagy élményfürdő várja a vendégeket.

A strandok és fürdők kialakításánál nagy figyelmet fordítottak a gyermekes családokra: játszótér, vízi játékok és élményelemek várják a kicsiket és nagyokat.

A vízisport szerelmeseinek is ideális hely a Fertő tó, hiszen itt szinte mindig fúj a szél, amit a szörfösök, vitorlások ki is használnak. De számos más sport közül is választhatunk pl.: wakeboard, kite, kajak-kenu, vízibiciklizés.

Magyarországon egyedül Fertőrákoson van kiépített strand. A Fertő Tavi Vízitelepen füvesített strandot A vízitelepen tehetünk egy sétát a cölöpházaknál, sétahajózhatunk a Fertő tavon vagy városnéző kisonnattal fedezhetjük fel Fertőrákos nevezetességeit.

Balfon feltörő gyógyforrásokat már a rómaiak is ismerték. Számos lelet bizonyítja, hogy a II. században, Marcus Aurelius császársága korában fejlett fürdőélet volt a településen. A gyógyvizeket nem csak fürdésre használták, hanem fogyasztották is.

A középkortól Sopron polgárai használták fürdésre a balfi gyógyvizet. Az új fürdőépületek megépítése után sok nemesi és főnemesi család kereste fel rendszeresen a fürdőt. Az idény május elejétől november elejéig tartott. A személyzet egy fürdőmesterből és egy csapkezelőből állt. Bécsből egy építész hívtak meg, hogy találjon ki egy olyan vezetékot, amely megakadályozza a kénes víz elszívárgását.

Scholtz Jeremiás, Sopron város tisztiorvosa 1631-ben megjelentetett egy tanulmányt a balfi vízről. Írásában népszerűsítette a gyógyhelyet és vizét, ami fürdésre is és ivókúrára is alkalmas. Hamarosan csodatevő híre lett Balfnak.

A XVIII. század közepén a kádfürdő és a közös fürdő mellett az ivókúrát is bevezették. A "fürdős" feladata volt a fürdetés, a masszírozás, a piócázás és a köpölyözés. A XIX. század elején a balfiak fapadlóval burkolták földpadlós házaikat, hogy megfelelő színvonalú szobákat biztosítsanak a fürdővendégeknek.

A fürdő XIX. századi hanyatlása után az új tulajdonos - Wosinski István ezredorvos - első rangú fürdőhellyé fejlesztette Balfot, az ő érdeme a korszerűen berendezett hidegvíz gyógyintézet létesítése, ahol villamos fürdőkkel, villamos fényfürdőkkel és a Reitler-féle szárazlevegő-fürdővel kezelték a betegeket. A Balfon található kénes forrásokat 1975-ben gyógyvízzé nyilvánították.

A balfi vizet az orvosok mozgásszervi és ortopédiai betegségek, valamint neurológiai megbetegedések kezelésére javasolják. Ivókúra formájában a palackozott ásványvíz rendszeres fogyasztása elősegíti a gyomor, a bél, a vese normális működését, a sejtek regenerációját és erősíti a csontozatot. Az 1975-ben telepített gyógyfürdőkörház napjainkban hatemeletes gyógyszálló és kórházépület áll a fürdő mellett.

Hogyan kötődik Szerb Antal Balfhoz?

Tippeld meg, hogy hányadik században emelték az első fürdőházat és külön izasztófürdőt Balfon? 1560

FERTŐ KULTÚRTÁJ TANÖSVÉNY

4. állomás Fertőd kastélya

A herceg a díszkapu és a kert kovácsoltvas oldalkapuinak kivitelezésével Johann Karl Franke kovácsmestert bízta meg. Akárcsak Hefele, Franke is Würzburgban tanult – a városban, ahol az európai késő barokk művészeti stílus egyik legjelentősebb emlékét, az érseki palotát építették. Frankénak az aranyozott díszkapuért 2631 rajnai forint 36 krajcárt, a két oldalkapuért pedig összesen 2840 forint 24 krajcárt adtak – ez jelentős fizetség volt, még annak tükrében is, hogy a mesternek a pénz nagy részét a segédeire, valamint a műhely felállítására és a nyersanyag beszerzésére kellett fordítania. Az összeg mértékének értékeléséhez érdemes tudni, hogy Joseph Haydnnak, a hercegi zenekar első karmesterének évi járandósága a természetbeni juttatások mellett 400 forint készpénz volt. Akkoriban 1 font (0,56 kg) szappan 39 krajcárt, 1 font cukor 29 krajcárt, egy élő tyúk 6 krajcárt, egy élő szarvasmarha 60–80 forintot, 1 öl (6,8 m³) fa pedig 3 forint 40 krajcárt ért - 1 rajnai forint 60 krajcárral volt egyenlő.

*'Bár szinte minden cukrászda pultjában megtalálható, nem rendelkezik szépen visszavezethető családfával. A legismertebb legenda szerint a sütemény a nagy gourmand, Esterházy Pál Antal nevéhez köthető. Az 1786-ban született, diplomata hercegre annál az oknál fogva esett a legendagyárosok választása, hogy igen nagy ínyenc hírében állt, például az ő nevéhez fűződik az Esterházy-rostélyos is. Arról is megoszlanak a vélemények, hogy ki készítette el először az Esterházy-szeletet. Talán egy bécsi vagy egy pesti cukrász, de van, aki egyenesen azt állítja, hogy Franz Sacher alkotása, ő ugyanis az 1830-as években az Esterházy-család szolgálatában állt. Mivel az osztrákoknál, sőt a németeknél is igen gyorsan kedvenc lett a torta, ezért feltételezik azt, hogy a kor osztrák fenegyerekének, Sachernek is köze lehetett hozzá, de mások szerint ez egy megalapozatlan feltételezés. Tény azonban, hogy a befolyásos Esterházy családtól könnyedén eljuthatott a remekmű a monarchia szinte minden szegletébe. Akárhogy is volt, ami bizonyos, hogy a hercegi udvarban szolgáló, és a tortát megalkotó mester neve az évszázadok alatt teljesen feledésbe merült. **A torta tetejére kerülő cukormáz mintázata az Esterházy-kockás anyagra hasonlít, ezért sokan úgy gondolják, hogy a textília inspirálta a sütemény kitalálóját.***

A fertői Esterházy-kastély épületegyüttese Fertőd híres nevezetessége, Magyarország egyik kiemelkedő turisztikai látnivalója. Mai formáját a 18. század második felében nyerte el, Esterházy Miklós elképzelései és tervei alapján. Több építész dolgozott rajta, de a munkát a herceg fogta össze. Az ő idejében közel húsz év alatt alakult ki az épület, amely a bécsi Schönbrunn-kastély méltó párja. A barokk épületegyüttes a maga korában egyedülálló építészeti remekmű. Az itt lakó Esterházy hercegek művészetpártoló tevékenysége révén a 18. század végi Magyarország egyik fő kulturális központja volt a kastély. **„Magyar Versailles”-nak is nevezik. A kastély fénykora 1768-tól 1790-ig tartott.**

Az együttes középpontja a kastélyépület volt. A főépület előtt még ma is állnak az őrsegházak. A kastély mögött, a kerti homlokzattal szemben az itt átvezető út másik oldalán helyezkedett el az operaház, a hercegi zenészek, énekesek lakóháza, a muzsikaház, majd kissé távolabb a vendégfogadó. A kastélytól keletre az előbbiekkal szimmetrikus elrendezésben állt a bábszínház, a tisztviselői lakóházak két tömbje és a kaszárnya. A kastélyegyüttes részeként megmaradt épületek: az egykori gazdasági igazgatóság épülete, az egykori muzsikaház, a hajdani lovarda épülete, a szálloda és vendéglő épülete, a főépület főbejáratával szemben található két őrsegi épület, és a volt Marionett színház épülete.

A kastély mind a 126 szobája gazdag rokokó dísszel volt ékes, a berendezések is ebben a stílusban készültek. Középpontja az emeleti díszterem, és az ahhoz kapcsolódó zeneterem. Ide a földszintről egy belső lépcsőn és a külső díszlépcsőn át lehet bejutni. A díszterem alatt a bejárat elöcsarnokból nyílik a Sala Terrana. E terem mellett jobbra és balra különböző változatos damasztal, olajfestéssel, fatáblákkal díszített szalonok, fogadószobák nyíltak. Ezeknek a szobáknak nagy részét már helyreállították és újra berendezték. Ezek közé tartozik a **Mária Terézia-szoba, amelyben 1773-ban a királynő megszállt.** Látogatása után a szoba érintetlen állapotban maradt meg 1945-ig.

Milyen filmeket forgattak
ebben a kastélyban?

Tippeld meg, hogy mennyiben került 2016-ban a kastély
felújítása? 3 milliárd

FERTŐ KULTÚRTÁJ TANÖSVÉNY

5. állomás Nagycenk

A **bejárat felett látható orgona az 1800-as évekből származik. Egykor Liszt Ferenc** is játszott rajta. A szűk lépcső fölött a következő felirat olvasható:

"Voltunk, mint ti,
lesztek, mint mi,
por és hamu."

Itt találjuk gróf Széchenyi István és felesége, Seilern Crescentia grófnő sírját is. Széchenyi István 1860. április 8-án halt meg Döblingben. A soproni vasútállomáson összegyűlt tömeg néma tisztelegéssel fogadta koporsóját, amelyet egykori jobbágyai a vállukon vittek a 12 kilométerre levő Nagycenkig. Széchenyi Istvánt több ezren kísérték utolsó útjára 1860. április 11-én.

A sírbolt belső, újabb kori részében áll Széchenyi Pál kalocsai érsek tölgyfa koporsója. A mumifikálódott holttestet a család 1810-ben helyeztette ide a sopronbánfalvi pálos templom kriptájából.

'Széchenyi István szerelmi életében is volt egy hasonló vonás, már ami a testvér feleségét illeti, **hiszen szíve lángra lobbant Caroline Meade grófné iránt, aki bátyja hitvese volt, állítólag szerelmük be is teljesült.** Nagyobb volumenű szerelem volt az életében azonban az, ami Seilern Crescence osztrák grófnőhöz fűzte, akit 27 éves korában ismert meg. Eleinte tiszteletteljes, távolságtartó viszonyt ápoltak, mivel a hölgy már Zichy Károly gróf felesége volt. A társasági életben akkoriban is igencsak nagy skandallumnak számított volna a válás, így kapcsolatuk kibontakozása hat éven keresztül reménytelennek tűnt. 1824-ben azonban – mit sem törődve a nyilvánosság és a férj megbotránkozásával – Széchenyi felvállalta, mennyire odavan a grófnőért, aki ezt viszonzni látszik. Tíz évvel később Zichy meghalt, így már semmi sem állt a szerelmesek útjába, összekötötték életüket és három gyermekük született, mellettük pedig Széchenyi örökbe fogadta Crescence gyerekeit is.

A Nograd megyei Alsószécsénykéről származó Széchenyiek családi vagyonát 1697-ben Szécsényi György érsek, Magyarország prímása alapozta meg.

A kastély építését 1750 körül Széchenyi Antal generális kezdte meg a kiscenki majorház helyén, annak falait is felhasználva.

Széchenyi Antal unokaöccse és örököse, Széchenyi Ferenc 1783-ban költözött a kastélyba. Itt helyezte el több tízezer darabos híres gyűjteményét, amely kéziratokból, ősnymtatványokból, könyvekből, érmékből, metszetekből és térképekből állt. Ekkor került át az uradalmi központ **Nagycenkre. Széchenyi Ferenc végrendeletében a cenki birtokait István fiára hagyta, aki 1834 és 1840 között a kastélyt Hild Ferdinánd soproni építésszel megújította, kibővítette. Építetette be a fürdőszobát és a vízőblítéses WC-t.** Ekkor vezették be a kastélyba a gázvilágítást is.

Széchenyi István halála után fia, Béla lett az új tulajdonos, aki az épületen már csak kisebb átalakításokat végeztetett. Széchenyi Béla és felesége, Erdődy Hanna számos növényritkaságot telepített a kastélykertbe. A második világháború bombázásai az épületben súlyos károkat okoztak. A község és a kastély 1945-ig maradt a Széchenyi-család birtokában.

A kastély rekonstrukciója után, 1973-ban nyílt meg a Széchenyi István Emlékmúzeum a főépületben. Magyarország legnagyobb alapterületű emlékmúzeuma a Széchenyi-család történetét és Széchenyi István életét mutatja be. Az épületegyüttes keleti részén, az egykori gazdasági szárnyban kapott otthont a méntelep. A nyugati oldalon levő Vörös-kastélyban napjainkban kastélyszálló működik. A Széchenyi-kastély a korai klasszicizmus pompás emléke, Magyarország kastélyépítészetének egyik kiemelkedő alkotása.

A nagycenki hársfa-allé Európa egyik legszebb hársfasora. A 20 méter széles kettős hársfasort Széchenyi Antal és felesége, Barkóczy Zsuzsanna telepítette. A sétányt lovaglásra használták. A Hársfasor a kastélytól vezet Erdődy Hanna sírjához. A Hársfasor mellett a Széchenyi Múzeumvasút gőzmozdonya és vasúti kocsijai csábítanak nosztalgiautazásra. A Széchenyi Múzeumvasút szomszédságában kialakított bemutatóhely sok különlegességet tartogat az ide láthatók számára. Gőzmozdonyok, személy-, teher- és rönkszállító kocsik láthatók itt a kisvasutak múltjából.

Hányan tették tiszteletüket a temetést követő 3 napban Széchenyi síremlékénél? 50 000

Milyen irodalmi művek örökítik meg Széchenyi alakját?

